

Risks of Material Irregularities Contained in Financial Statements

Katarína Sigetová

University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: katarina.sigetova@gmail.com

Abstract: *In connection with accounting, it is generally known that it forms the basis of information for other economic disciplines. Fulfilling a true and fair view of the facts that are the subject of accounting should result in financial statements that provide users with a clear picture of the situation in the accounting entity. However, in the conditions of the Slovak Republic, relatively little attention is paid to the risk of significant distortion of financial statements and for this reason the financial statements in a large number of cases contain material irregularities and can be a confusing and poor source for users to meet their expectations. This limited attention is associated with shortcomings in the financial statements of businesses, and we do not always find errors only on the part of the entities that prepare these financial statements. Shortcomings can also be noted in Slovak accounting regulations, in which weaknesses can be found and which offer accounting entities space to manipulate accounting information and thus distortion that weakens the correct judgment of users of financial statements.*

Keywords: *financial statements, materiality, risks of material irregularities*

JEL codes: D 81, M 41, M 42, M 48

1 Úvod / Introduction

Príspevok vychádza z rámcového projektu k téme budúcej dizertačnej práce. Cieľom dizertačnej práce je vypracovať model, ktorý by umožnil redukovať riziko vplyvu významných nesprávností na úsudok a rozhodovanie používateľa informácií z účtovných závierok. Tento model bude vypracovaný na základe analýzy najlepšej praxe vo svete a zistených nedostatkov vykazovania podnikateľských subjektov v Slovenskej republike. Pre podporu splnenia cieľa bude potrebná najprv identifikácia rizikových a kritických účtovných informácií, ktorých skreslenie môže oslabiť správny úsudok používateľov, ďalej by bola dôležitá detekcia slabých miest v účtovných predpisoch a ich implementácii do praxe a nakoniec aj voľba nástrojov, ktoré umožňujú včas signalizovať možné problémy. Avšak v tomto príspevku sa zameriame len na čiastkové splnenie tohto cieľa, t. j. pôjde najmä o definovanie základných pojmov a charakteristiku už existujúcich modelov.

Výsledkom splnenia verného a pravdivého obrazu o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva, by mala byť účtovná závierka poskytujúca jej používateľom jasný obraz o situácii v účtovnej jednotke. V podmienkach Slovenskej republiky sa venuje relatívne málo pozornosti riziku významného skreslenia účtovných závierok a aj z tohto dôvodu účtovné závierky vo veľkom množstve prípadov obsahujú významné nesprávnosti a môžu byť pre používateľov mätúcim a nekvalitným zdrojom nezodpovedajúcim ich očakávaniam.

Nedostatky badať aj v slovenských účtovných predpisoch, v ktorých možno nájsť slabé miesta a ktoré ponúkajú účtovným jednotkám priestor na manipuláciu účtovných informácií a tým pádom aj skreslenie oslabujúce správny úsudok používateľov účtovných závierok. Preto tu vznikajú rôzne riziká spojené s kvalitou informácií z účtovníctva, ktorým by sa každý podnikateľský subjekt mal snažiť čo najviac predchádzať. Okrem toho v kontexte všetkých účtovných predpisov vznikajú rôzne otázky o tom, či sú požiadavky na účtovníctvo nastavené tak, aby bola zabezpečená potrebná kvalita informácií.

V podmienkach Európskej únie a rovnako aj Slovenskej republiky je pre potreby overovania účtovných závierok vytvorený inštitút štatutárneho auditu. Práve úlohou štatutárneho auditu je odhaľovať významné nesprávnosti. Pri výkone auditu sa získava len primerané uistenie, tzn. neoveruje sa úplne všetko, overuje sa výberovo, čiže aj tu vzniká riziko, že

niektoré nesprávnosti ostanú vo významnej miere neodhalené. Dôležité je poukázať aj na fakt, že nie všetky účtovné jednotky, resp. podnikateľské subjekty majú povinnosť overenia účtovnej závierky štatutárnym audítorom, preto v rámci takýchto účtovných jednotiek sú riziká oveľa vyššie. Avšak ani vykonaný audit nedokáže ovplyvniť riziká, ktoré vznikajú v spojení s obmedzenosťou a slabými miestami v účtovných predpisoch.

V Slovenskej republike natrafíme aj na podnikateľské subjekty, ktoré sa v rámci účtovníctva nedržia iba národnej právnej úpravy, ale aj nadnárodnej právnej úpravy, konkrétne medzinárodných štandardov IFRS. Slovenské účtovné predpisy, presnejšie zákon o účtovníctve, vymedzuje účtovné jednotky, pre ktoré sú medzinárodné štandardy IFRS povinne aplikovateľné. Z tohto dôvodu nie je možné vynechať ani tieto predpisy a práve medzinárodné štandardy IFRS je vhodné použiť ako určitý porovnávací základ voči slovenským národným účtovným predpisom. Netreba však zabúdať, že ani medzinárodné štandardy IFRS nie sú úplne dokonalé a aj v nich sa vyskytujú určité riziká, na ktoré je potrebné upozorniť.

Všetky už spomenuté riziká sú len zovšeobecnením rizík, ktoré sa môžu vyskytnúť v spojení s významnými nesprávnosťami v účtovných závierkach podnikateľských subjektov v Slovenskej republike, preto bude dôležité v dizertačnej práci obsahovo bližšie špecifikovať riziká v konkrétnejšej rovine.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

V kontexte všetkých účtovných predpisov vznikajú rôzne otázky o tom, či sú požiadavky na účtovníctvo nastavené tak, aby bola zabezpečená potrebná kvalita informácií a aby mali používatelia informácií z účtovnej závierky jasný obraz o situácii v účtovnej jednotke. Slovenská právna úprava, ale aj nadnárodná právna úprava obsahuje rôzne pojmy a ich definície, z ktorých je potrebné vychádzať pri spracovaní témy v budúcej dizertačnej práci. Taktiež je vhodné spomenúť, že v súčasnosti existujú modely, ktoré môžu slúžiť ako dobrý základ pre vytváranie vlastného modelu, prípadne už existujúce modely použiť v podmienkach Slovenskej republiky.

Príspevok sa zameriava na vysvetlenie základných pojmov, definovanie ktorých napomáha k lepšiemu pochopeniu danej problematiky. Tieto pojmy vychádzajú z národnej aj nadnárodnej právnej úpravy.

Okrem toho príspevok obsahuje charakteristiku niekoľkých už existujúcich modelov. Ich charakteristiky a výsledky vychádzajú zo štúdií viacerých odborníkov, ktorí sa podieľali na ich vývoji alebo testovaní.

V rámci príspevku boli využité dve hlavné metódy skúmania. Týmito metódami sú analýza a komparácia. Analýza je vo všeobecnosti jednou zo základných metód skúmania a predstavuje postup, pri ktorom sa určitý celok rozkladá na jednotlivé zložky. V rámci príspevku bola využitá najmä pri skúmaní štúdií o existujúcich modeloch. Komparácia alebo porovnávanie je metóda skúmania používaná na zisťovanie zhodných alebo rozdielných vlastností pozorovaných predmetov, javov. V prípade daného príspevku bolo jej využitie nevyhnutné v prípade porovnania definícií pojmov z národnej a nadnárodnej právnej úpravy.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

V súčasnosti sa vo svete využívajú rôzne modely, nástroje a metódy, ktorých cieľom je včas odhaľovať chyby a podvody spôsobujúce významné nesprávnosti v účtovných závierkach. Najprv je však potrebné kvôli lepšiemu pochopeniu danej problematiky definovať niektoré základné pojmy. Ich definície budú vychádzať z národnej aj nadnárodnej právnej úpravy.

V prvom rade sa pozrieme na definíciu účtovnej závierky. Podľa zákona o účtovníctve je účtovná závierka štruktúrovaná prezentácia skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, poskytovaná osobám, ktoré tieto informácie využívajú (ďalej len „používatelia“). Účtovná závierka tvorí jeden celok (Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších

predpisov). Na porovnanie môžeme použiť charakteristiku účtovnej závierky podľa medzinárodných štandardov IFRS, podľa ktorých je účtovná závierka štruktúrovaná prezentácia finančnej situácie a finančnej výkonnosti účtovnej jednotky. Cieľom účtovnej závierky je poskytnúť informácie o finančnej situácii, finančnej výkonnosti a peňažných tokoch účtovnej jednotky, ktoré sú pre široký okruh používateľov užitočné pri prijímaní ekonomických rozhodnutí (IASB, 2007). Okrem týchto základných definícií sú obsahom ustanovení zákona o účtovníctve a medzinárodných štandardov IFRS aj bližšie špecifikácie súčastí účtovnej závierky.

Ďalej sa zameriame na pojem významnosť. Jej definícia sa v zákone o účtovníctve vyskytuje v spojení s významnosťou informácií v účtovnej závierke, čiže informácia sa považuje za významnú, ak by jej neuvedenie alebo jej chybné uvedenie v účtovnej závierke mohlo ovplyvniť úsudok alebo rozhodovanie používateľa informácií z účtovnej závierky (Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov). Ako porovnanie si uvedieme definíciu pojmu významný v medzinárodných štandardoch IFRS, pričom znie nasledovne: vynechania alebo chybné uvedenia položiek sú významné, ak by mohli jednotlivo alebo spoločne ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov uskutočnené na základe účtovných závierok. Významnosť závisí od veľkosti a povahy vynechania alebo chybného vykázania posudzovaných v konkrétnych podmienkach. Určujúcim faktorom by mohla byť veľkosť alebo povaha položky alebo kombinácia oboch (IASB, 2007). Podstata definície je zhodná, avšak v rámci medzinárodných štandardov IFRS sa celkovo významnosti venuje viac priestoru. Už pri tejto skutočnosti môžeme vidieť stručnosť a obmedzenosť slovenských účtovných predpisov.

Ďalším v poradí na definovanie je slovné spojenie riziko významnej nesprávnosti. Tejto definícii sa venujú medzinárodné audítorské štandardy (ISA). Práve pre audítorskú profesiu je riziko významnej nesprávnosti veľmi dôležitým faktorom, stanovenie ktorého vo veľkej miere ovplyvňuje výkon celého auditu. Medzinárodné audítorské štandardy definujú riziko významnej nesprávnosti ako riziko, že účtovná závierka pred vykonaním auditu obsahuje významné nesprávnosti (IAASB, 2009). Toto riziko sa podľa ISA ďalej rozčleňuje na prirodzené a kontrolné. Okrem tejto definície obsahujú ISA aj definíciu nesprávnosti. Nesprávnosť je rozdiel medzi sumou, klasifikáciou, prezentáciou alebo uvedením položky vykazovanej v účtovnej závierke a sumou, klasifikáciou, prezentáciou alebo zverejnením, ktoré sa pre danú položku vyžadujú na to, aby bola v súlade s platným rámcom účtovného vykazovania (IAASB, 2009). Nesprávnosti môžu vyplývať z chyby alebo z podvodu, pričom chybu môžeme chápať ako neúmyselnú nesprávnosť a podvod ako úmyselnú. Toto vyplýva aj z definície podvodu v súlade s ISA. Podvod je úmyselné konanie jednej alebo viacerých osôb z radov manažmentu, osôb poverených spravovaním, zamestnancov, prípadne tretích strán, pri ktorom sa použije lož na získanie neoprávnenej alebo nezákonnej výhody (IAASB, 2009).

Všetky definované pojmy budú slúžiť ako základ pre ďalšie charakterizovanie súčasného stavu problematiky vo svete. Už existujúce modely sú zamerané na predchádzanie nesprávnostiam. V súčasnosti sa v odbornej spoločnosti vyskytujú rozličné výskumy, výsledkom ktorých sú modely používajúce rôzne štatistické a iné metódy. V ďalšej časti uvedieme príklady už existujúcich výskumov.

Ako prvý príklad uvedieme štúdiu, ktorej autormi sú Mário a Lenka Papíkovci (Papík and Papíková, 2020). Ich štúdia testovala existujúci Beneishov model používaný na zisťovanie podvodov v oblasti účtovníctva, resp. bilančných podvodov. Testovanie vykonávali na vzorke 40 spoločností so sídlom v USA v periodicite 10 rokov, pričom išlo o spoločnosti, ktoré svoje účtovné závierky opravovali a nanovo zverejňovali. Okrem testovania Beneishovho modelu vyvinuli aj dva nové predikčné modely, pričom prvý bol založený na lineárnej diskriminačnej analýze a druhý vychádzal z logistickej regresie. Tieto modely vo výsledku odhalili rôzne odchýlky v podobe chýb, resp. bilančných podvodov. Išlo o nesprávnosti vo viacerých vykazovaných položkách v účtovných závierkach, napríklad náklady na predaný tovar, krátkodobé záväzky. Samotní autori považujú vyvinuté modely za široko použiteľné kvôli ľahkej interpretácii výsledkov vo forme rovníc.

Ďalšou zaujímavou štúdiou z tejto oblasti je štúdia z dielne čínskych autorov (Qui et al., 2019). Táto štúdia vychádza z predpokladu, že ak dôjde k prehodnoteniu účtovnej závierky, reflektuje to chyby a znižuje sa dôveryhodnosť vo vzťahu k používateľom informácií z účtovných závierok. Výskum bol vykonávaný na čínskych spoločnostiach a bol založený najmä na použití deskriptívnej štatistiky s dôrazom na rôzne hypotézy, ktoré sa štúdia snažila potvrdiť alebo vyvrátiť. Táto štúdia odhaľuje významný vzťah medzi opravami účtovných závierok a náchylnosťou na budúce podvody.

Výskum v oblasti podvodov v účtovných závierkach vykonávali aj malajzijskí odborníci (Aghghaleh et al., 2016). V tomto prípade boli základom výskumu účtovné závierky v rokoch 2001 až 2014 spoločností z Malajzie kótované na burze. Na zisťovanie a odhaľovanie podvodov boli v práci využité existujúce modely, konkrétne opäť Beneishov model, resp. Beneishovo M-skóre a Dechowovo F-skóre. Táto štúdia porovnáva presnosť a chybovosť týchto dvoch modelov. Z jej výsledkov vyplýva, že Dechowov model je lepší a autori ho odporúčajú aj regulačným úradom na používanie pri detekcii chýb a podvodov.

V neposlednom rade existujú aj štúdie, ktoré využívajú najmodernejšie metódy umelej inteligencie. Jednou z takýchto metód je strojové učenie. Táto metóda bola použitá v štúdii, ktorá sa zameriava na účtovné podvody vo verejne obchodovateľných spoločnostiach v USA (Bao et al., 2020). Autori vo svojej štúdii vychádzali z prvotných účtovných čísel. Výsledky porovnávali aj s inými modelmi, ktoré sa pri zisťovaní podvodov v účtovných závierkach využívajú. Zistili, že práve strojové učenie má oproti ostatnými porovnávaným modelom najlepšiu vypovedaciu schopnosť.

Existujúce štúdie používajú rôzne overené modely a vychádzajú z predpokladov, ktoré sú dobrým základom pre vytvorenie vlastného modelu. Niektoré štúdie v modeloch vychádzajú z prvotných informácií v účtovných závierkach, iné zase používajú už vypočítané finančné ukazovatele.

Záver / Conclusions

Ak existuje predpoklad, že model dokáže včas odhaliť problémy a predchádzať nedostatkom, je to veľkým prínosom nielen pre používateľov informácií z účtovných závierok, ale aj pre samotné podnikateľské subjekty zostavujúce účtovné závierky. Prínos môžeme vidieť najmä v tom, že predchádzanie nesprávnostiam šetrí čas aj peniaze podnikateľských subjektov, ktorých strata môže nastať v dôsledku prípadných opráv, pokút a iných sankcií spojených s nesprávnosťami v účtovných závierkach.

Spomenuté štúdie obsahujú výsledky o chybách v rôznych položkách účtovných závierok, preto je dôležité považovať tieto položky za rizikové. Okrem toho je však potrebné preskúmať aj účtovné závierky podnikateľských subjektov v Slovenskej republike a zamerať sa aj na špecifické položky, ktoré môžu detegovať kritické účtovné informácie náchylné na skreslenie a manipuláciu spôsobené chybami alebo podvodmi. V súčasnosti je preto veľkou pomocou pri ďalšom výskume dostupný online register účtovných závierok podnikateľských subjektov, ktoré majú povinnosť v Slovenskej republike na tomto mieste svoje účtovné závierky zverejňovať.

Zákon o účtovníctve a ďalšie slovenské účtovné predpisy obsahujú ustanovenia, ktoré ponúkajú vykazujúcim podnikateľským subjektom viaceré možnosti v určitých oblastiach. Preto tu vznikajú otázky o tom, či sú účtovné právne predpisy nastavené správne a či nie sú len dobrým základom na vytváranie chýb a podvodov. Ako porovnávací základ voči slovenským účtovným predpisom veľmi dobre poslúžia medzinárodné štandardy IFRS, ale aj pri nich netreba zabúdať, že nie sú úplne dokonalé.

Tento príspevok len čiastkovo zahŕňa to, čo bude cieľom a obsahom budúcej dizertačnej práce, ktorá bude na výsledky príspevku priamo nadväzovať. V súčasnosti existuje mnoho rizík, na ktoré práca vo svojom výsledku poukáže a na základe ktorých bude vypracovaná.

Literárne zdroje a iné odkazy / References

- AGHGHALEH, S. F. et al. (2016). Detecting Financial Statement Frauds in Malaysia: Comparing the Abilities of Beneish and Dechow Models. *ASIAN JOURNAL OF ACCOUNTING AND GOVERNANCE*. 7. doi: 10.17576/AJAG-2016-07-05.
- BAO, Y et al. (2020). Detecting Accounting Fraud in Publicly Traded US Firms Using a Machine Learning Approach. *JOURNAL OF ACCOUNTING RESEARC*. 58(1). doi: 10.1111/1475-679X.12292.
- IAS 1. *Presentation of Financial Statements*. IASB, 2007.
- ISA 200. *Overall objectives of the Independent Auditor and the Conduct of an Audit in Accordance with International Standards on Auditing*. IAASB, 2009.
- ISA 240. *The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements*. IAASB, 2009.
- PAPIK, M; PAPIKOVA, L. (2020). Detection models for unintentional financial restatements. *JOURNAL OF BUSINESS ECONOMICS AND MANAGEMENT*. 21(1). doi: 10.3846/jbem.2019.10179.
- QIU, S. et al. (2019). The value of restatement to fraud prediction. *JOURNAL OF BUSINESS ECONOMICS AND MANAGEMENT*. 20(6). doi: 10.3846/jbem.2019.10489.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.